

УДК 339

**ПРОБЛЕМА БІДНОСТІ ЯК ОБ'ЄКТ МІЖДИСЦИПЛІНАРНИХ
ДОСЛІДЖЕНЬ**

Гринчак Н. А. ,
старший викладач кафедри
менеджменту зовнішньоекономічної діяльності,
Національна академія статистики, обліку та аудиту, м.Київ

Ідея боротьби із бідністю та її викорінення є відносно новою в історії економічної думки. Довгий час бідність вважалася неминучим чи/та корисним явищем. Це можна пов'язати з епохою феодалізму та рабства, коли держави концентрувалися на боротьбі за нові колонії та території, а також прагнули здобути більше ресурсів в процесі торгівлі. Тому, економічна думка того часу — а саме меркантилізм — концентрувалася на ефективному використанні наявних людських ресурсів, а не на покращенні матеріального становища верств населення за межею бідності.

Також, можна припустити що у королівських династій не було суттєвих стимулів проваджувати такі програми, на відміну від сучасних демократій. Можна також говорити про «дегуманізацію» та «відчуження» бідних впродовж усього часу існування монархічних урядів, — адже примус до праці вважався необхідним в наслідок різної природи феодалів та підданих: «Бідні мало знають про мотиви, які спонукають діяти вищі чини — гордість, честь та амбіції. Загалом, тільки голод може стимулювати і спонукати їх до праці» [1, с.345].

З початком індустріальної революції та появою класичної школи економічної думки, з'явилася думка про можливість викорінення бідності. Тим не менш, думка про необхідність появи державної політики, спрямованої на викорінення бідності, не з'являється до появи марксизму. Пізніше, неокласична школа, яка врахувала критику класичної школи,

також визнавала необхідність державної політики, спрямованої на подолання бідності — протелише за певних умов [2, с.58].

Засновник неокласичної школи А. Маршала і засновник кейнсіанства Дж. М. Кейнс вважають одними з ключових фігур, що започаткували ідею «державизагального добробуту».

Зазначеною ідеєю можна вважати не радикальною альтернативою неокласичній школі, адже вона виступає за активну роль держави в забезпеченні соціального захисту, в тому числі й програм по зменшенню бідності. Представники кейнсіанської школи здебільшого вбачають причину бідності у вимушеному безробітті через відсутність робочих місць. Таке бачення легко пояснити умовами Великої Депресії, в яких з'явилася ця школа [4, с.184].

Однією з перших найбільш фундаментальних праць, яка стосується зокрема і теми бідності - є трактат А.Сміта 1776 року «Про природу і причини багатства народів» [11], в якій автор розглядаючи взаємозв'язок рівня бідності в країні з державною політикою та соціальними стандартами, дійшов висновку, що основною її метою має стати захист прав власності кожного окремого індивіда не результати його ж праці.

Інший дослідник бідності, І. Посошков [12], стверджував про існування зв'язку бідності з економічним розвитком держави і прийшов до висновку, що саме багатство останньої відіграє вирішальну роль і є детермінантою рівня забезпеченості народу. Соціальні аспекти бідності розглядав у своїй роботі також І.Бентам [13] ще у 18 столітті, втім, згідно з його поглядами, основною функцією держави була зрівноважуюча, тобто вона мала елімінувати розриви в доходах між прошарками населення за допомогою стягнення податків з багатих та перерозподіл їх на соціальні виплати бідним. Цю теорію ще називають теорією добробуту, яку далі розвивав В. Парето [14], відомий завдяки праці, в котрій він заперечує зумовленість нерівності

доходу його неправильним розподілом у суспільстві, а наголошує на оптимальному розміщенню ресурсів, що сприятиме зменшенню бідності серед населення.

Подальших змін погляди на проблему бідності зазнали в працях М. Вебера [15], який розглядав проблему соціальної нерівності через призму релігії і, порівнюючи статистику фахової зайнятості з віросповіданням населення, дійшов до висновку, що саме серед християн зафіксовано найвищий показник добробуту, що відображається у рівні освіченості, кваліфікації та підприємницької і інвестиційної активності протестантів.

Е. Тоффлер та Х. Тоффлер [16], аналізуючи бідність і багатство в контексті суспільних трансформацій, зазначають, що окрім безпосередньо грошей до багатства відносяться також соціальні, політичні, культурні та інші складові, які й закладають глибинні основи того чи іншого рівня забезпеченості населення. З еволюцією поглядів на бідність, науковці, зокрема Дж.Гобсон [17], наголошують на вирішальній ролі економічних відносин для її подолання. Зокрема, розглядаючи причини зміни соціальної структури, автор дійшов висновку, що зумовлюють бідність низький рівень зайнятості населення, конкуренції і ,як наслідок, недоспоживання і депресія. Ключом до вирішення цієї проблеми автор називає розвиток технологій та прогресу, які сприяють максимальному задоволенню потреб.

Д. Хайн [18] у 1999 році розглядав бідність у країнах, що розвиваються, і дійшов висновку, що охарактеризувати її причини можна п'ятьма основними параметрами: експлуатацією, слабким характером бідних, природничими причинами, конфліктами і бідними урядами. Крім того, автор вивів взаємозалежність між соціальною ідеологією країни та її залученням до заходів боротьби з бідністю.

На сьогоднішній день, бідність характеризують як невідповідність доходів населення встановленому прожитковому мінімуму, втім сучасний економіст А.Сен [19], який розглядав спосіб виміру бідності,

розвинув концепцію так званих фактичних можливостей, дійшовши до висновку, що реальна бідність обумовлює не брак ресурсів, а можливість доступу населення до цих ресурсів, як засобу задоволення своїх базових потреб.

Свій вклад у кількісний вимір межі бідності здійснили також Дж. Прид та Е. Прид [20], які у своїй праці 2016 року здійснили спробу визначити національні межі бідності відповідно норм національної бідності, виражених у загальних одиницях (IPL), що розробляється Світовим банком. Ці національні межі бідності використовуються для оцінки екстремального рівня бідності з метою запобігання крайньої бідності в країнах з низьким рівнем доходів.

Список використаних джерел

1. Резнікова Н.В. Глобальні проблеми світового господарства і міжнародних економічних відносин. –К.: ТОВ «Видавництво «Консультант», — 2017. — 540 с.
2. Резнікова Н.В. Феноменологія незалежності в умовах економічної глобалізації / Н.В.Резнікова // Міжнародна економічна політика. — №1 (24). — 2016. — сс. 50-71.
3. Резнікова Н.В. Теоретико-методологічні засади визначення економічної залежності в умовах двополярного зонування світової економіки / Н.В. Резнікова // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. — 2012. — № 4 (63). — С.38—42.
4. Резнікова Н.В. Економічні виклики нео-залежності: конфлікт інтересів в умовах глобальної взаємодії / Н.В. Резнікова // Стратегія розвитку України. Економіка, соціологія, право. — 2013. — №1. — С. 181—187.
5. Рилач Н. М. Інформаційно-комунікаційні технології як пріоритетний фактор становлення постіндустріальної економіки / Н. М. Рилач //

- Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2013. - Вип. 112(2). - С. 174-179.
6. Рилач Н.М. Інституційний механізм поглиблення науково-технологічного співробітництва між Україною та Європейським Союзом як частина Угоди про асоціацію / Н. М. Рилач // Актуальні проблеми міжнародних відносин. - 2009. - Вип. 87(1). - С. 10-15.
 7. Рилач Н. М. Європейський інноваційний союз в глобальних інноваційних процесах / Н. М. Рилач // Вісник КНУ Міжнародні відносини. – 2016.- Вип. 43.- Т.1. – С. 39-43.
 8. Rylach N. M. Formation innovative paradigm: retrospective and present / N.M. Rylach // Actual problems of international relations. — Vol.1, No.127 (2016). — Mode of access:<http://journals.iir.kiev.ua/index.php/apmv/article/view/2953>
 9. Рилач Н.М. Трансформація національної інноваційної системи України як передмова залучення до глобальних інноваційних мереж // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». – 2018. – № 14 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3427
 - 10.Рилач Н.М. Перспективи реалізації в Україні інноваційної економічної моделі: глобальний підхід // Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки». – 2018. – № 13 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://journals.iir.kiev.ua/index.php/ec_n/article/view/3406/3081
 - 11.Smith A. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations / A. Smith. // Metalibri. — 2007. — С. 754
 - 12.Посошков И. Книга о скудности и богатстве /И. Посошков // Издательство академии наук СССР — 1951. — С. 413.

13. Bentham J. An Introduction to the Principles of Morals and Legislation / J. Bentham. // Bennet. — 2010. — С. 162.
14. Парето В. Компендиум по общей социологии. Парето В. Компендиум по общей социологии // Антология мировой политической мысли: В 5 т. М., 1997. Т. II. С.792.
15. Weber M. Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus / Max Weber. – Stuttgart: Kröner, 2002. – 79 с.
16. Toffler A. Revolutionary Wealth/ A.Toffler, H. Toffler.// Knopf. — 2006. — №2. – С.512.
17. Hobson J. Problems of Poverty. An Inquiry into the Industrial Condition of The Poor / J.A. Hobson // Blackmask. — 2004.—№6. — С.366.
18. Hine D. Poverty in developing nations: a cross-cultural attributional analysis / D. Hine, C. Montiel. // European Journal of Social Psychology. – 1999. – №7. – С. 943–959.
19. Sen. A Development as Freedom/ A. Sen. // Oxford University Press. — 1999.— С. 366.
20. Pryd E. Estimating international poverty lines from comparable national thresholds / E. Pryd, D. Jolliffe. // The Journal of Economic Inequality. – 2016. – №2. – С. 185–198.